

تاریخ ترجمه

اگرچه کار ترجمه در هند مستقلاً از زمان اکبر (۱۰۱۴-۹۶۳ ق.) که یکی از فرمانروایان قدرتمند از تیموریان بامری هند محسوب می‌شود، شروع شد، ولی پیش از این در ایران این کار در عهد ساسانیان آغاز گردید و داستان‌های پنج تانترا از سانسکریت به زبان پهلوی ترجمه شد. در اینجا این مطلب نیز باید اضافه گردد که چون پیروان مسلک بودا از هند مهاجرت کرده به خراسان بزرگ رسیدند آنها عقاید خود را به زبان بومیان تبلیغ می‌کردند و رساله‌ای که به نام بودیستوا^۱ معروف است تحت عنوان برلام و جوزاسفت^۲ به همان زبان برگردانده شد.^۳

در دوره اسلامی ابوریحان محمد البیرونی تحقیق ما للهند را به زبان عربی نوشت و در آن درباره علوم و فنون و مذاهب و ادیان و آداب و رسوم مردم هند بحث کرد. در اواخر دوره غزنویان در عهد سلطان بهرام شاه، ابوالمعالی مصطفوی کتاب کلیله و دمنه را که ابن مقفع از سانسکریت به عربی ترجمه کرده بود، به فارسی سلیس ترجمه کرد که آن را بعداً حسین واعظ کاشفی به زبان ساده‌تر نوشته اسمش را انوار سهیلی گذاشت که آن نیز در عهد اکبر به زبان ساده‌تر آن زمان به اسم عیار دانش ترجمه شد.

سلطان فیروز تغلق در سال ۷۷۲ ق. شهر نگرکوت را گرفت. در آنجا در معبدی که به نام جوالامکھی معروف است چند جلد نسخه خطی به زبان سانسکریت که درباره

1. Boddhisattva.

2. Barlaam and Joasaphat.

3. History of Persian Litratre - edited by Yunus Jaffery .Published by B.P. Misra . p 29.

علم نجوم بود، پیدا کرد و یکی از آنها را اعزالدین خالد خانی تحت عنوان دلایل فیروز شاهی به فارسی ترجمه کرد و کتاب دیگر را شمس سراج عفیف به فارسی برگردانده اسمش را ترجمه برهی گذاشت. در زمان سکندر لودی کتابی از زبان سانسکریت به فارسی تحت عنوان طب سکندری ترجمه شد.

تقریباً در همان زمان راج ترنگنی اثر کلهن تحت عنوان بحرالاثمار به فارسی ترجمه شد و حیدر ملک بن حسن ملک بر اساس همین اثر تاریخ کشمیر را به رشته تحریر آورد. کتاب مهابهارت در عهد سلطان زین العابدین در کشمیر به زبان فارسی ترجمه شد. در جنوب هند در زمان فرمانروایی سلطان محمود شاه بهمنی کتابی درباره علم پزشکی تحت عنوان طب محمود شاهی به فارسی ترجمه شد.

اکبر در سال ۱۰۱۴ ق. به تخت سلطنت رسید و تا پنجاه سال بر این کشور فرمانروایی کرد. وی از این مطلب بی‌خبر نبود که جنگ صفوی‌ها با عثمانی‌ها و اوزبکان غیر از حقارت، کینه و دشمنی، افلاس و تباهی چیزی به بار نیاورد، بنا براین او دست دوستی به طرف راجه‌ها و فرمانروایان قدرتمند هند که ملقب به راجه، رانا و راو بودند، دراز کرد. برای افهام و تفهیم بین فرمانروایان بومی و گورکانیان هند او فرمان داد که متون برجسته زبان سانسکریت به زبان فارسی برگردانده شوند. چنانچه ابوالفضل در مقدمه کتاب مهابهارت که تحت عنوان رزم نامه ترجمه شد نوشته است که اکبر این اقدام را به این خاطر انجام داد که می‌خواست پیروان ادیان مختلف احساس و افکار یکدیگر را درک نمایند. چون مهابهارت کتاب ضخیمی است، لذا ترجمه آن را به عهده هیئت سه نفری که مشتمل بر نقیب خان، عبدالقادر بدایونی و شیخ سلطان تھانیسری بود، گذاشت. ترجمه کتاب اتر ودا را عبدالقادر بدایونی به عهده گرفت و آن را با همکاری بهون خان (که تازه مشرف به اسلام شده بود) انجام داد و اسمش را اترهین گذاشت. ترجمه رامین اثر والمیکی را عبدالقادر بدایونی در سال ۹۹۲ ق. شروع کرد و در مدت چهار سال به پایان رسانید. هجده فصل رزم نامه که قبلاً ترجمه شده بود، فدائی خان دو فصل دیگر روی آن اضافه نمود. علاوه بر این وی بهگوت گیتا کتاب مقدس هندوان را تحت همین عنوان (گیتا) ترجمه کرد. کتاب لیلوتی که درباره علم ریاضی است، توسط همین فدائی خان به فارسی برگردانده شد. داستان نل دمیتی را که

از کتاب مهابهارت گرفته شده است، فیضی تحت عنوان نل دمن به شعر ترجمه کرد و فدائی خان اسم منظومه خود را نل و دمن گذاشت.

عبدالقادر بدایونی رساله دیگری طبق فرموده اکبر در سال ۹۸۲ ق. از زبان سانسکریت ترجمه کرد و اسمش را خرد افزا گذاشت.

ملاً شری کتاب هری و مس را که درباره زندگی کِرشن یکی از خدایان هندوها می‌باشد به فارسی ترجمه کرد و اسمش را هری بنس گذاشت.

بر اساس دو کتاب معروف موسوم به یوگ و ششت^۱ و بهگوت پوران^۲ که متعلق به دانش عالم بقا هستند کتابی تحت عنوان شرق المعرفت نوشته شد.

در زمان جهانگیر (۱۰۳۷-۱۰۱۴ ق.) کار ترجمه زیاد پیشرفت نکرد. فقط راماین ملاً مسیح پانی‌پتی که در زمان اکبر ترجمه شده بود در عهدش به پایان رسید و این کتاب به اسم رام و سیتا نیز معروف است. در همان زمان گردهر داس خلاصه راماین را آماده کرد.

داراشکوه ولیعهد شاهجهان سنت جدّ بزرگش جلال‌الدین اکبر را احیا کرد. وی علاوه بر نوشتن کتاب‌ها درباره مشایخ و عرفا کار ترجمه را نیز ادامه داد و اپانیشد را که تفسیر وداها محسوب می‌شود و مشتمل بر پنجاه فصل می‌باشد به زبان فارسی سلیس و روان تحت عنوان سرّ اکبر ترجمه کرد. اگرچه می‌گویند که وی کتاب مقدّس باگوت گیتا را نیز به فارسی برگرداند ولی این جانب درباره این مطلب اطمینان کامل ندارد و از شواهد داخلی متن کتاب معلوم نیست که این ترجمه از آن کیست.

در زمان اورنگ‌زیب، عاقل خان رازی کتاب پدماوت را از زبان اودی (Avadhi) به فارسی به شعر ترجمه کرد. اگرچه چند نفر دیگر در آن زمان همین اثر را به شعر فارسی برگرداندند ولی تراجم آنها مثل ترجمه عاقل خان رازی مورد پسند مردم واقع نگردید. پس از مرگ این فرمانروا، دولت تیموریان بآبری در هند به افول گرایید و جانشینان وی چنان ضعیف و زبون گردیدند که راجه‌ها و استانداران، اعلام استقلال دولت خود نمودند. از زبونی و ناتوانی و ملوک‌الطوایفی اروپایی‌ها بهره بردند. اوضاع و

1. Yogavasista.

2. Bhagavata Purana

احوال تیموریان بآبری هند چنان وخیم گردید که فرمانروایان این خاندان روزینه خوار انگلیسی‌ها شدند. ولی باز هم زبان فارسی اهمیت خود را از دست نداد. زیرا هر نامه‌ای که از طرف قایم مقام دولت بریتانیا و به راجه‌ها و امیرنشینان فرستاده می‌شد آن را دبیرانشان که منشی نامیده می‌شدند به زبان فارسی ترجمه می‌کردند. در اینجا این نکته را نیز باید اضافه نمود که ترجمه این نامه‌ها تحت‌اللفظی نبود، بلکه تمام آداب و سنی و القابی که در آن زمان در نامه نویسی ملحوظ می‌داشتند، در این تراجم نیز نگهداری می‌شد.

سهم فورت ویلیام کالج در ترجمه کتاب‌های فارسی

پیش از سال ۱۹۱۱ م. پایتخت استعمارگران انگلیسی شهر کلکته بود. کالج فورت ویلیام که در همین شهر دایر بود، در کار ترجمه و نشر کتاب‌های فارسی نقش مهمی ایفا کرد. بعضی از متون فارسی که به زبان اردو و انگلیسی در این جا ترجمه شدند، عبارتند از: **چهار درویش**: متن این کتاب فارسی را میر امن دهلوی تحت عنوان باغ و بهار به زبان اردو ترجمه کرد و این ترجمه تاکنون به نام قصه چهار درویش (به‌یای مجهول) معروف است. کتاب نامبرده نه تنها جزو برنامه درسی محصلین و دانشجویان زبان اردو است بلکه میان عامه مردم نیز بسیار مورد پسند واقع شده است. متن اردو را لوئیس فردیناند سمیت تحت عنوان داستان‌های فور درویش (Four Durwesh) به زبان انگلیسی ترجمه کرد که در سال ۱۸۹۵ م. در شهر لکنو به چاپ رسید.

گل بکاولی: نیز از فارسی به اردو در کلکته ترجمه شد. آن را تهماس فیلیپ مانول به زبان انگلیسی ترجمه کرد و این ترجمه چنان مورد پسند انگلیسی زبانان واقع شد که چهارمین مرتبه در شهر لکنو چاپ گردید.

نثر بی نظیر: اثر میر حسن را ماژور هنری کورت از فارسی به انگلیسی ترجمه کرد و چاپ دوم آن از شهر کلکته در سال ۱۸۸۹ م. منتشر گردید.

سکندرنامه بره‌ای: این مثنوی نظامی گنجه‌ای در کلکته در سال ۱۸۸۰ م. به چاپ رسید و دومین مرتبه از روی افست در سال ۱۹۷۹ منتشر شد.

منطق الطیر: خلاصه و ترجمه این اثر فریدالدین عطار را آقای ماسانی تحت عنوان کنفرانس پرنده‌ها (The Conference Of The Birds) به زبان انگلیسی ترجمه کرد و در سال ۱۹۲۴ م. در شهر منگلور به چاپ رسید.

پندنامه سعدی: کتاب نامبرده اصلاً از آن شیخ سعدی شیرازی نیست. چون نویسنده گم نام در آخر کتاب مصرع زیر شیخ شیراز را قید گردانیده، لذا این اثر به وی منسوب گردید.

ز سعدی همین یک سخن یاد دار

کتاب نامبرده را آقای سید مظاهرالحسن تحت عنوان کتاب اخلاق سعدی (Sadi's Moral Book) به زبان انگلیسی ترجمه کرده که در سال ۱۹۱۱ م. از شهر اله‌آباد منتشر گردید.

ترجمه اخلاق جلالی: چون سر صفحه کتاب از بین رفته، بنابراین چیزی درباره آن نمی‌توان گفت.

ترجمه تاریخ و صاف: کار ترجمه این کتاب به زبان اردو را محمد علی معاون رئیس سابق دارالعلوم السنه مشرقیه لاهور به تاریخ سوم ماه اوت سال ۱۹۳۴ م. در همین شهر انجام داد و شیخ ظفر محمد و پسرانش تاجران کتب علوم مشرقی از کشمیری بازار (لاهور) به چاپ رسانیدند.

مرقع دهلی: اثر درگاه قلی خان که آن را آقای دکتر چندر شکر و خانم شاما میترا چنوی به زبان انگلیسی ترجمه کردند.

پنچاکیانه: ترجمه داستان‌های کتاب پنچ تتراست که در جهان اسلام به نام کلیله و دمنه معروف گردید. کتاب نامبرده را مصطفی خالقدار عباسی به زبان فارسی ترجمه کرد و به کوشش فقید دکتر تاراچند و آقای دکتر سید امیر حسن عابدی تصحیح گردید و دانشگاه اسلامی علیگر آن را به چاپ رسانید.

گلستان سعدی: آچاریه دهرمیدانات آن را به زبان سانسکریت ترجمه کرد. کتاب نامبرده توسط انستیتوت زبان‌ها در سال ۱۹۷۱ م. به چاپ رسید.

شهادت: تألیف دکتر علی شریعتی را سید غلام حسنین کراروی به زبان اردو ترجمه کرد که آن را اتحادیه انجمن‌های اسلامی دانشجویان ایرانی در هند در سال ۱۹۸۲ م. به چاپ رسانید.

زبان فارسی در هند مانند زبان سانسکریت و عربی زبان کلاسیک محسوب و تدریس می‌شود. در سال ۱۹۴۶ میلادی در دانشگاه دهلی و پیشتر از این در دانشگاه پنجاب لاهور کلاس‌ها برای اخذ نمودن درجهٔ اختصاصی و به اصطلاح امروزه کارشناسی (لیسانس) و کارشناسی ارشد (فوق لیسانس) دایر گردید و چند جلد کتاب مثل چهار مقالهٔ نظامی عروضی سمرقندی، حاجی بابا اصفهانی و رهبر نژاد نو داخل برنامهٔ درسی گردیدند. تراجم دو کتاب اول الذکر به زبان اردو چندین مرتبه در لاهور به چاپ رسیدند و کتاب رهبر نژاد نو در شهر اله‌آباد چاپ گردید و همچنین ترجمهٔ غزلیات نظیری نیشابوری تحت عنوان نفحات عبیری ترجمه شد.

بعضی از کتاب‌های فارسی که دربارهٔ تاریخ و تصوّف به زبان اردو ترجمه شدند، عبارتند از

سراج . المجالس ترجمه خیرالمجالس که آن را احمد علی از اهالی امیر نشین تُنک (Tonk) در سال ۱۸۹۲ م. ترجمه کرد.

الاریعاج . فی مناقب الامامین . که آن را تحت همین عنوان آقای عبدالغفار در سال ۱۳۱۲ ق. ترجمه کرد.

امک الدوله . فی ترجمه انوارالعلوم را محمد عبد الله در سال ۱۸۹۴ م. ترجمه کرد.

شرف‌الحناقب . را تحت همین عنوان آقای حمیدالدین در سال ۱۹۰۵ م. ترجمه کرد.

الکلام النادر فی مناقب . الشیخ عبدالقادر را تحت همین عنوان آقای محمد بشیر متخلص به حقیر در سال ۱۳۲۲ ق. ترجمه کرد.

بر . م فرید را آقای محمد الواحدی در سال ۱۳۳۱ ق. ترجمه کرد.

فتح المعانی فی ترجمه صحف الغزالی را آقای فیض احمد در سال ۱۳۲۶ ق. ترجمه کرد.

حضرت . بله سی . ماه این کتاب را آقای ضیاءالدین احمد در سال ۱۳۳۸ ق. ترجمه کرد.

ارسیه . ماد محبوب . ترجمه فوائد الفوائد (کلمات قصار معروف به ملفوظات حضرت نظام‌الدین اولیا را آقای محبوب شیخ مسلم احمد نظامی ترجمه کرد.

ور بله سی . بابا فرید را خواجه حسن نظامی در سال ۱۹۴۵ م. ترجمه کرد.

علامیه شیخ محمد بزکی طاهر محمّد ی پم ی ن . و (Patani) تألیف شیخ عبدالوهاب را آقای سید ابوظفر ندوی در سال ۱۹۵۴ م. ترجمه کرد.

ی م به کجراج سلیمان . تونسوی را آقای محمّد حسین للهی تحت عنوان نافع السالکین در سال ۱۹۶۱ م. ترجمه کرد.

ملفوظ . اب ی و حالات ی س ی اه فخر و بلوی را میرنذرعلی کاکوری در سال ۱۹۶۱ م. ترجمه کرد.

حالات ی برامک را سید عبدالقادر در سال ۱۸۹۳ م. ترجمه کرد.

دوب ی در آنی را آقای محمّد رحیم بخش در سال ۱۹۰۴ م. ترجمه کرد.

دیو ی امیری را آقای سید محمّد حسن بلگرامی در سال ۱۹۰۸ م. ترجمه کرد.

همایون . م . امه تألیف گلبدن بیگم ترجمه شد.

مآثر عالمگیری تألیف محمّد ساقی ملقب به مستعد خان را آقای محمّد فدا علی متخلص به طالب در سال ۱۹۶۲ م. ترجمه کرد.

تترک با بری را از ترکی چغتای، عبدالرحیم ملقب به خانخانان به فارسی ترجمه کرد و آن را آقای رشید احمد اختر به اردو برگرداند.

آقای دکتر علی اصغر حکمت از سال ۱۹۵۲ م. الی ۱۹۵۶ م. به عنوان سفیر کبیر ایران در هند تشریف داشتند. ایشان شکنتلا اثر کالیداس را به فارسی ترجمه کردند. ناگفته نماند حضور آن مرد بزرگوار در کشور هند کار مسیحائی کرد و در کالبد بخش زبان و ادبیات فارسی که در سرتاسر هند نیمه جان مانده بود، روح تازه‌ای دمانید ایشان دانشمندان زمان خود را گردآوری نموده همه آنها را مشغول کارهای تحقیقی کردند. پیمان روابط فرهنگی بین ایران و هند در زمان مأموریت ایشان بسته شد و روی آن ابوالکلام آزاد وزیر فرهنگ هند و ایشان به عنوان سفیر کبیر ایران امضا کردند. این چشمه فیض تاکنون جاری است و بسیاری از محققان ایرانی و هندی از آن بهره بردند، حالا هم می‌برند و در آینده نیز خواهند برد. (انشاءالله).

اخیراً در سرتاسر دنیا برای نگهداری نسخه‌های خطی نهضتی شروع شده است. در کشور هند در هر جایی که صحبت تحفظ عتیقه‌ها و دستنویس‌های قدیم مطرح می‌گردد، این جانب را نیز به عنوان شخص فعال در این نوع کارها دعوت می‌کنند. درباره نسخه‌های خطی زبان فارسی پیشنهاد بنده این است که (۱) دانشجویان رشته

زبان و ادبیات فارسی فهرست عنوانات تمام نسخه‌های خطی را مرتب نموده طبق موضوعات طبقه بندی کنند. تا از روی آن، فهرست مفصلی طبق اصول کتابداری مرتب شود. هر دانشجویی که در این کار سهم باشد به وی گواهی نامه‌ای داده شود تا در پیدا کردن شغل راهی برایش باز گردد. اگر نسخه خطی از اول تا آخر خواناست باید از روی افست چاپ گردد. تا علاقمندان به زبان ملی و یا مادری آن را ترجمه کنند چه این هم وسیله‌ای برای پیدا کردن کار در آرشیوهای مختلف در سرتاسر این کشور است. (۲) اگر نسخه‌های دیگر نیز پیدا شوند، میان آنها مقایسه شود و هر کسی که رایانه داشته باشد، در اختیارش لوح فشرده برنامه فارسی گذاشته شود. خوشبختانه خانه فرهنگ جمهوری اسلامی ایران دهلی نو، در این مورد برای هر نوع کمکی و همکاری آماده است. (۳) دانشجویانی که در ایران مشغول تحصیلات هستند، باید رساله‌ای یا کتابچه‌ای از زبان مادری یا ملی خود به فارسی ترجمه کنند تا بعداً بتوانند از فارسی به زبان دلخواه کار ترجمه را ادامه بدهند. چه بعد از انقلاب اسلامی ایران علاقمندی مردم در سرتاسر دنیا نسبت به این کشور بیشتر شده است.

سهم این جانب در کار ترجمه و تاریخ‌نویسی

من بنده بی‌بضاعت به تاریخ ۱۱ دی‌ماه سال ۱۳۴۱ هجری شمسی وارد شهر تهران شدم که پایتخت کشور رؤیای من است. پس از بررسی و مطالعات کتاب‌های فارسی در دانشکده ادبیات دانشگاه تهران و شرکت در کلاس‌های درسی زبان و ادبیات فارسی با دانشجویان خارجی و ایرانی متوجه شدم و بدین نتیجه رسیدم که در امور تحقیقی و تصحیح متون ادبی ایرانیان جلوتر از اردو زبانان هستند. چون این زبان مادری من است، لذا تصمیم گرفتم برای غنی کردن این زبان و وسیع نمودن دامنه ادب آن، متون فارسی را به اردو ترجمه کنم. این هدف را در نظر گرفته بعضی مقاله‌ها، مجله‌ها و کتاب‌ها را جمع نمودم که به زادگاه خود که خاک پاک دهلی است، رسیده هر چه زودتر این کار را شروع کنم. از این فعالیت ادبی من ایرانیان بیخبر نماندند و کار ترجمه نامه‌ها و مقالات از فارسی به انگلیسی و بر عکس به عهده این ضعیف گذاشتند و

احیاناً اگر کسی غیر از این جانب ترجمه از فارسی به انگلیسی و یا برعکس می‌کرد برای تصدیق صحت متن آن ترجمه را برای من می‌فرستادند و تاکنون این کار ادامه دارد. به تاریخ ۲۲ بهمن‌ماه سال ۱۳۷۹ هجری شمسی در ایران انقلاب آمد. گروه‌های رسانه‌ای که ضد این انقلاب اسلامی بودند، تبلیغات خود را ضد آن شروع کردند. برای خنثی کردن تبلیغات آنها لازم بود قدمی در این زمینه برداشته شود. آقای گل‌سرخ‌ی اولین رایزن فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در دهلی‌نو مجله ماهیانه‌ای به نام *راه اسلام* دایر کردند. در همین حین صدام حسین دیکتاتور کشور عراق با ایران جنگ شروع کرد که در این جنگ تحمیلی ایران اصلاً زانو نزد. زمانی که آقای عسکری راد رایزن فرهنگی بودند کار نشریات در خانه فرهنگ جمهوری اسلامی ایران رونق گرفت و مشغولیت این جانب بیشتر. چنانچه هر ماه حداقل سه مقاله درباره موضوعات مختلف ادبی، تاریخی، علمی، فرهنگی و سیاسی به زبان اردو ترجمه می‌کردم و تا مدت بیست سال این کار ادامه داشت و در این مدت بیش از ۷۰۰ مقاله به زبان اردو به وسیله این جانب برای مجله *راه اسلام* ترجمه شده به چاپ رسید. پس از خاتمه جنگ تحمیلی با عراق، مجله نامبرده فصلنامه شد و جنبه دینی گرفت. حالا دیگر علاقمندان این کار را به عهده گرفته‌اند و آقای دکتر اختر مهدی بیش از دیگران در این کار فعال می‌باشند. زمانی که آقای باقر کریمیان رایزن فرهنگی بودند، کار فرهنگ‌نویسی فارسی - هندی در خانه فرهنگ جمهوری اسلامی ایران شروع شد. کار بنده این بود که مداخل فارسی را به زبان انگلیسی ترجمه کنم تا بر اساس آن کار ترجمه لغات به زبان هندی شروع شود. تا روزی که آقای دکتر رضا سبزواری این کار را به عهده داشتند من سهیم و شریک در این کار بودم. حالا دیگران این کار را ادامه می‌دهند. در زیر فهرست مختصر ولی ناتمام کتاب‌ها و مقالاتی است که تاکنون توسط بنده ترجمه شده است.

کتاب‌هایی که به زبان اردو چاپ گردید عبارتند از:

۱. *تہذیب و برہنگی تمدن* : ترجمه فرهنگ برہنگی و برہنگی فرهنگ اثر غلام علی حداد عادل.
۲. *مشین اپنے نظام کی قید میں*: ترجمه ماشین در اسارت ماشینسم اثر دکتر علی شریعتی.

والتعاب .. با بری: ترجمه از فارسی به زبان اردو. فصلنامه جامعه (به زبان اردو) ناشر: جامعه ملیه اسلامیة دهلی.

کتاب‌هایی که از فارسی به زبان اردو ترجمه شده و برای چاپ آماده است، عبارتند از:
 ۱. ندگی پیغمبر اکرم (ص) ترجمه کتاب ضمیمه بینش اسلامی برای محصلین سال سوم ویژه اهل سنت.

۲. زندگانی رسول ع. در ترجمه کتاب تاریخ اسلام - زندگانی رسول خدا ص، تهیه: مرکز بررسی و تحقیقات واحد آموزش عقیدتی سیاسی. ناشر واحد آموزش عقیدت سیاسی ستاد مرکزی (تهران).

۳. خلافت حضرت علی (ع): ترجمه تاریخ اسلام - عصر امامت - امام علی (ع)، تهیه: مرکز بررسی و تحقیقات واحد آموزش عقیدتی سیاسی. ناشر واحد آموزش عقیدت سیاسی ستاد مرکزی (تهران).

۴. در کشور شوراها اثر استاد محمد اسلامی ندوشن که تحت عنوان روس ما سفر نامه ترجمه گردید و قسمتی از آن به صورت ماهانه در روزنامه‌ها و مجله‌ها به چاپ رسید.

۵. نامه‌های اقبال لاهوری: از زبان اردو به فارسی ترجمه و دو جلد از آن در تهران به چاپ رسید.

مقالاتی که از فارسی به زبان اردو ترجمه شده عبارتند از

۱. مانی اوراس کا مذہب: ترجمه مانی و دین او اثر حسن تقی زاده. فصلنامه اردو نشریه انجمن ترقی اردو پاکستان، جلد ۵۸ شماره (۲)، سال ۱۹۸۲ میلادی.
 مقالاتی که از فارسی به انگلیسی ترجمه شدند، عبارتند از:

Historical Relations between India & Iran, by Dr. Ali Akbar Soboot
 Phoneix – A Quarterly Journal of the Islamic Republic of Iran (New Delhi)
 Issue Number 6, June 2006.

The Chishti Order & It's Dargahs, by Dr. Yunus Jaffery & Izhar Usmani, HU – A half yearly Journal of the Rumi foundation, India, Volume 1, April 2007

The Kubravid Order, by Abdullah, The HU – A half yearly Journal of the Rumi foundation, India, Volume 3, October 2008

کتاب‌هایی که از فارسی به انگلیسی ترجمه شده‌اند:

The Life of Hazrat Fatima Zahra (A.S) by Seyyed Jafar Shaheedi, Translated by Dr. Yunus Jaffery, Edited by S.M.Waseem, Published by Iran Culture House, New Delhi, India, First Edition 2006

Information and the Public Sphere: Persian Newsletters from Mughal Delhi, Edited by Margrit Pernau, Translated by Dr. Yunus Jaffery, Published by Oxford, New Delhi, First Edition 2009

کتاب در دست ترجمه از فارسی به انگلیسی:

۱. تفریح‌العمارات، اثر سیل چند، نسخه خطی کتابخانه دیوان هند، لندن، اته شماره ۷۳۱. در سال‌های اخیر مرکز تحقیقات فارسی در دهلی نو به ترجمه و انتشار آثار داستانی از زبان فارسی به اردو و هندی توجه نموده و به کوشش آقای علی رضا قزوه، مدیر این مرکز مجموعاً ده عنوان کتاب از فارسی به اردو ترجمه شده که فهرست مختصر آن چنین است:

۱. **مکوچ عشق**: ترجمه چند داستان کوتاه از نویسندگان زن ایرانی همانند زهرا زواریان، سمیرا اصلان‌پور، شمسی خسروی، وجیهه علی اکبری سامانی است که توسط پروفیسور آذرمیدخت صفوی، رئیس پیشین گروه فارسی دانشگاه اسلامی علیگر و رئیس مرکز تحقیقات فارسی این دانشگاه، ترجمه شده و از انتشارات تکا توسعه کتاب ایران در سال ۲۰۰۹/۱۳۸۸ م. منتشر شده است.

۲. **سنهراپاله**: مجموعه داستان قصه‌های شب چله اثر آقای محمد میر کیانی توسط پروفیسور ذاکره شریف قاسمی با عنوان **سنهراپاله (جام طلایی)** به اردو ترجمه شده و از انتشارات تکا توسعه کتاب ایران در سال ۲۰۱۰/۱۳۸۸ م منتشر شده است.

۳. **نغمه چشمه کاسفر**: مجموعه داستان سفر چشمه کوچک اثر آقای فریدون عموزاده خلیلی توسط پروفیسور سیده بلقیس فاطمه حسینی، رئیس پیشین گروه فارسی دانشگاه

- دهلی، به اردو ترجمه شده و از انتشارات تکا توسعه کتاب ایران در سال ۲۰۱۰/۱۳۸۸ م. منتشر شده است.
۴. **مارکار** : مجموعه داستان راز انار سرخ، اثر آقای مجید ملا محمدی توسط پروفیسور سیده بلقیس فاطمه حسینی و دکتر سید حسن مهدی حسینی از انتشارات تکا توسعه کتاب ایران در سال ۲۰۱۱/۱۳۸۸ م. منتشر شده است.
۵. **بهار آینه کت**: چند داستان کوتاه از کتاب‌های یک نفس تا بهار (اثر آقای داود امیریان) و عکس روی درخت (اثر آقای ابراهیم حسن بیگی) به کوشش دکتر شمیم‌الحق صدیقی، (استاد گروه فارسی دانشکده ذاکر حسین وابسته به دانشگاه دهلی) به اردو ترجمه و توسط انتشارات تکا توسعه کتاب ایران در سال ۲۰۱۱/۱۳۹۰ م منتشر شده است.
۶. **وه غیب** : چند داستان از مجموعه ما اختراع کردیم اثر آقای علی اکبر والایی که توسط دکتر محمد قاسم به اردو ترجمه و از انتشارات تکا توسعه کتاب ایران منتشر شده است.
۷. **تیرا لاپت**: مجموعه داستان مفقود سوم، اثر آقای مجتبی رحماندوست توسط دکتر سید کلیم اصغر، استادیار گروه فارسی دانشگاه جامعه ملیه اسلامیه دهلی نو، به اردو ترجمه و به کوشش انتشارات تکا توسعه کتاب ایران منتشر شده است.
۸. **بھائی ماحافظ**: چند داستان از مجموعه داستان پشت دیوار شب اثر آقای محمد رضا سرشار و هم سبب هم ستاره اثر خانم راضیه تجار توسط آقای خان محمد صادق جونپوری، دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی دانشگاه دهلی، به اردو ترجمه و به کوشش انتشارات تکا توسعه کتاب ایران منتشر شده است.
- بارہی** یا **مکھیاوں** : چند داستان از آقایان جعفر ابراهیمی، عبدالمجید نجفی، شهرام شفیع و احمد عربلو که توسط سید محمد یونس جعفری، استاد زبان فارسی کالج ذاکر حسین دهلی، و دکتر محمد قاسم احمد به اردو ترجمه و توسط انتشارات تکا توسعه کتاب ایران در سال ۲۰۱۱/۱۳۸۹ م. منتشر شده است.
۱۰. آینه‌ای برای صداها: مجموعه‌ای از اشعار شاعران معاصر، که توسط پروفیسور چندرشیکھر رئیس گروه فارسی دانشگاه دهلی و پروفیسور گوبندپرساد، استاد

زبان‌شناسی دانشگاه دهلی، به زبان هندی ترجمه و توسط انتشارات تکا توسعه کتاب ایران در سال ۲۰۱۱/۱۳۸۹ م. منتشر شده است.

باب ۲. محافظ: کتاب خاک‌های نرم کوشک اثر سعید عاکف توسط خان محمد صادق جونپوری، دانشجوی دکتری زبان و ادب فارسی دانشگاه دهلی، به زبان اردو ترجمه و توسط رایزنی فرهنگی ج.ا.ایران در دهلی نو در سال ۱۳۹۳ منتشر شد. این کتاب به بیان گوشه‌هایی از زندگی شهید عبدالحسین برونسی از زبان پدر و مادر، همسر، فرزندان و دوستان این شهید عزیز می‌پردازد و در مقدمه ترجمه اردوی آن به طور مختصر به تاریخچه ادبیات دفاع مقدس پرداخته شده است.